

Ragnhild Hutchison, *En kort introduksjon til Norges økonomiske historie på 1700-tallet (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2019). 127 pp.*

Finn-Einar Eliassen, *Universitetet i Sørøst-Norge*

Ragnhild Hutchinsons «korte introduksjon» er en av de første utgivelsene i Cappelen Damms akademiske serie etter modell av Oxford University Press' *Very short introductions*. Boken bygger dels på forfatterens avhandling *In the Doorway to Development. An Enquiry into Market Oriented Structural Changes in Norway ca. 1750–1830* (Leiden/Boston: Brill 2012), og dels på hennes videre arbeid med å tilgjengeliggjøre og analysere norske tollregnskaper.

Boken dekker det Hutchison kaller «det lange 1700-tallet», definert som perioden fra ca. 1680 til 1840. I praksis ligger tyngdepunktet i framstillingen likevel på siste halvdel av perioden, med noe varierende tidsrammer innen hvert av de tematiske kapitlene. Etter en innledning følger ett kapittel om befolkningsutvikling og økonomisk politikk, ett kapittel om produksjon (med underkapitler om jordbruk, fiske, tømmer og trelast, bergverk, sjøfart og håndverk og tidlig industri), ett kapittel om forbruk, og en kort konklusjon. Hvert av kapitlene avsluttes med forslag til videre lesning.

Det nye i Hutchinsons «korte introduksjon» er vektleggingen av husholdenes rolle i den norske økonomien, spesielt fra siste halvdel av 1700-tallet. Hutchison anvender Jan de Vries' teori om *The Industrious Revolution* og kobler den til de aktivitetene Sølvi Sogner har kalt «småsystemet» i norske hushold i tidlig nytid, som økte produksjon for salg for å øke husholdets inntekter. Den andre siden av de Vries' teori gjelder motivene for den «industriøse» merinnsatsen i produksjons- og arbeidslivet: først og fremst et økende forbruk der stadig mer av varene ble kjøpt

Recommended citation: Eliassen, Finn-Einar, review of Ragnhild Hutchison, 'En kort introduksjon til Norges økonomiske historie på 1700-tallet' (Oslo, 2019), *1700-tal: Nordic Journal for Eighteenth-Century Studies*, 17 (2020), 194–196. <https://doi.org/10.7557/4.5561>

Copyright: © 2020 The Author(s). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License ([CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

på et marked: innbo, tekstiler og nytelsesmidler. Flere av disse, som silke, bomull, sukker, te, kaffe og tobakk, ble tilgjengelige gjennom globale handelsnettverk, og den tidlige globaliseringen var dermed også en viktig del av bakgrunnen for «den industrielle revolusjon». Andre faktorer har trolig også virket inn i Norge: Inflasjonen fra slutten av 1700-tallet og det økende skattetrykket, som nødvendiggjorde merarbeid, samt tilgangen på billige varer, som gjorde det mulig å øke forbruket.

Hutchisons bok har en rekke enkeltteksempler på at Danmark-Norge var en kolonimakt, fra sukkerproduksjon og eksport av tørrfisk til Dansk Vestindia, til importvarer fra globale handelsrelasjoner. Det savnes likevel en samlet vurdering av kolonihandelens og -skipsfartens betydning for norsk økonomi. Det er også et savn at mens britisk litteratur ofte bringes inn for å gi bakgrunn og forklaringsmodeller, mangler boken nordiske referanser.

Bortsett fra behandlingen av den industrielle revolusjon, er framstillingen deskriptiv. For en bok primært beregnet på studenter, er mangelen på problematiseringer påfallende. Framstillingen skal selvsagt være kortfattet, men poengterte drøftinger trenger ikke å ta mye plass. Det har riktignok ikke vært mange debatter om norsk økonomi i den aktuelle perioden, men spørsmålet om vekst eller stillstand på 1700-tallet ble eksempelvis drøftet i *Historisk Tidsskrift* i årgangene 1980-81. Utviklingen i levestandard i ulike grupper har òg opptatt historikere, ikke minst i by- og bygdehistoriene for perioden. Likeledes har årsakene til fallet i dødelighet fra slutten av 1700-tallet og etter 1814 vært drøftet, blant annet i en avhandling av Eli Fure. Stein Tveites påstand om at bonden produserte «det som svarte seg best» og Andreas Holmsens kontring «Før bonden ble forretningsmann» ville også egnet seg som utgangspunkt for drøfting. «Elefanten i rommet», som ikke engang nevnes av Hutchison, er tidens kroniske pengemangel, som ble kompensert med omfattende bruk av kreditt i både handelsrelasjoner, privatøkonomi og i skattebetaling – i stort ved hjelp av vekslere og obligasjoner, og i smått i form av bokgjeld hos kjøpmannen og pantegjeld på hus, innbo og produksjonsmidler, hvilket kommer fram i skiftematerialet.

Boken er utstyrt med fargerike grafer og tabeller, bilder av eksempler på importvarer, og eksempler på kilder – som ikke alltid er representative, noe forfatteren også advarer om. Teksten er stort sett holdt i et enkelt språk – noen steder kanskje litt *for* enkelt, som når «byer med særskilte rettigheter» blir brukt i stedet for *kjøpsteder*. Men så skjærer det i øynene å plutselig møte begrep som «medianbruket».

Dessverre skjemmes boken også av en mengde feil. Noen er rene trykkfeil («målrøsla» for *målrørsla*; «deels» for *deals*), andre er feil i formuleringer («sett over ett») og dårlig språk. Noen feil er imidlertid også meningsforvirrende. Det er for eksempel direkte misvisende å si at oversjøiske varer ble «omdirigert» til Køben-

havn i krigsperioder; i virkeligheten overførte briter i India store pengesummer til Storbritannia ved å låne dem ut til dansker, som investerte dem i indiske tekstiler, som igjen ble solgt på auksjon i København, hvoretter lånene ble betalt til banker og handelshus i London. Tabell- og figurtekster er spesielt utsatt: I teksten til Figur 3.1, er enheten oppgitt som «skilling per vogn», mens det skal være være per *våg* (flertall våger), og under Figur 4.2 har klippfisk blitt til «plukkfisk» – en tradisjonell norsk/islandsk resterett! Skipsfarten er (etter Nina Rodin) delt inn i utenriks, innenriks (mellom Norge og Danmark/Hertugdømmene, mens Island, Færøyene og Grønland er uteglemt) og innenlandsk frakt (mellom norske havner), men så blir den innenlandske frakten kalt *innenriksfarten*. «Fuskere» (håndverkere uten borgerskap eller utenfor laugene) fantes bare i kjøpstedene, ikke på landet, der slike krav ikke ble stilt. Klippfisk ble «først prøvd ut» i Norge, ikke i 1737, men på Nordmøre allerede på slutten av 1600-tallet (Jappe Ippers). Og det er ikke «raskt å tilberede» klippfisk eller tørrfisk – den skal først vannes ut!

Dette er en enkel, men oversiktlig framstilling over en viktig periode i norsk historie, og den gir relativt nye perspektiver på økonomien i perioden for et bredt publikum. Derfor er det beklagelig at forfatter og forlag har slurvet med både språk og detaljer i framstillingen. Dette må rettes opp i en ny utgave hvis boken skal bli den læreboken som tydeligvis er ambisjonen.